ALDONA LIOBYTĖ

PABĖGUSI DAINELĖ

ILIUSTRAVO BIRUTĖ ŽILYTĖ

ALDONA LIOBYTĖ

Lietuvių Kultūros Židinio New Yorke
ANTANO MACEIKOS Vardo
BIBLIOTEKA
Skyrius 8-37
Nr. 5657

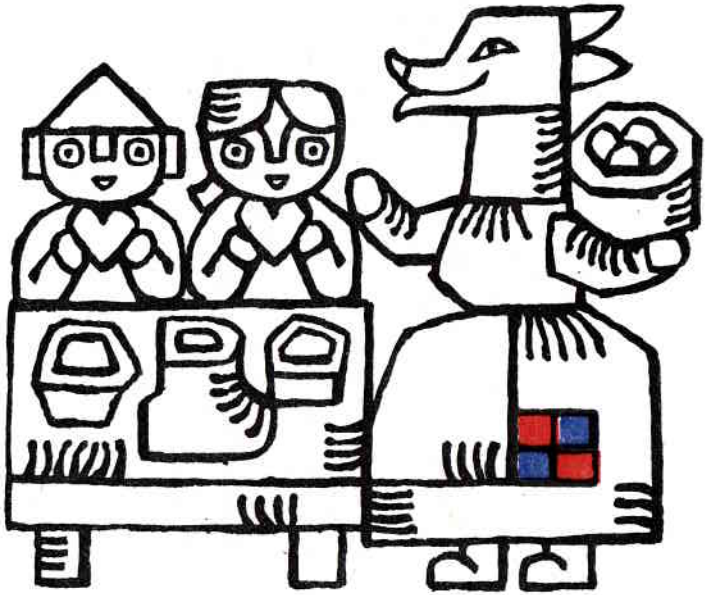

PABĖGUSI DAINELĖ

VILNIUS 1975

Gyveno kartą prie ežero maža mergaitė, vardu Eglutė. Tiesą sakant, šįmet ji jau nebe maža — jai sukako ketveri metukai. Rytais ji valgo tiek košės, kad, išgramdžiusi lėkštę, gali pasakyti labą rytą žaliai varlytei, nupieštai lėkštės dugne, o vakarais geria tiek pieno, kad, apvertusi tuščią puoduką, pirmoji iš visų kiemo vaikų sušunka: „Valio!“ Ir sušunka taip garsiai, kad Bėdžius ima loti, o driežiukas,

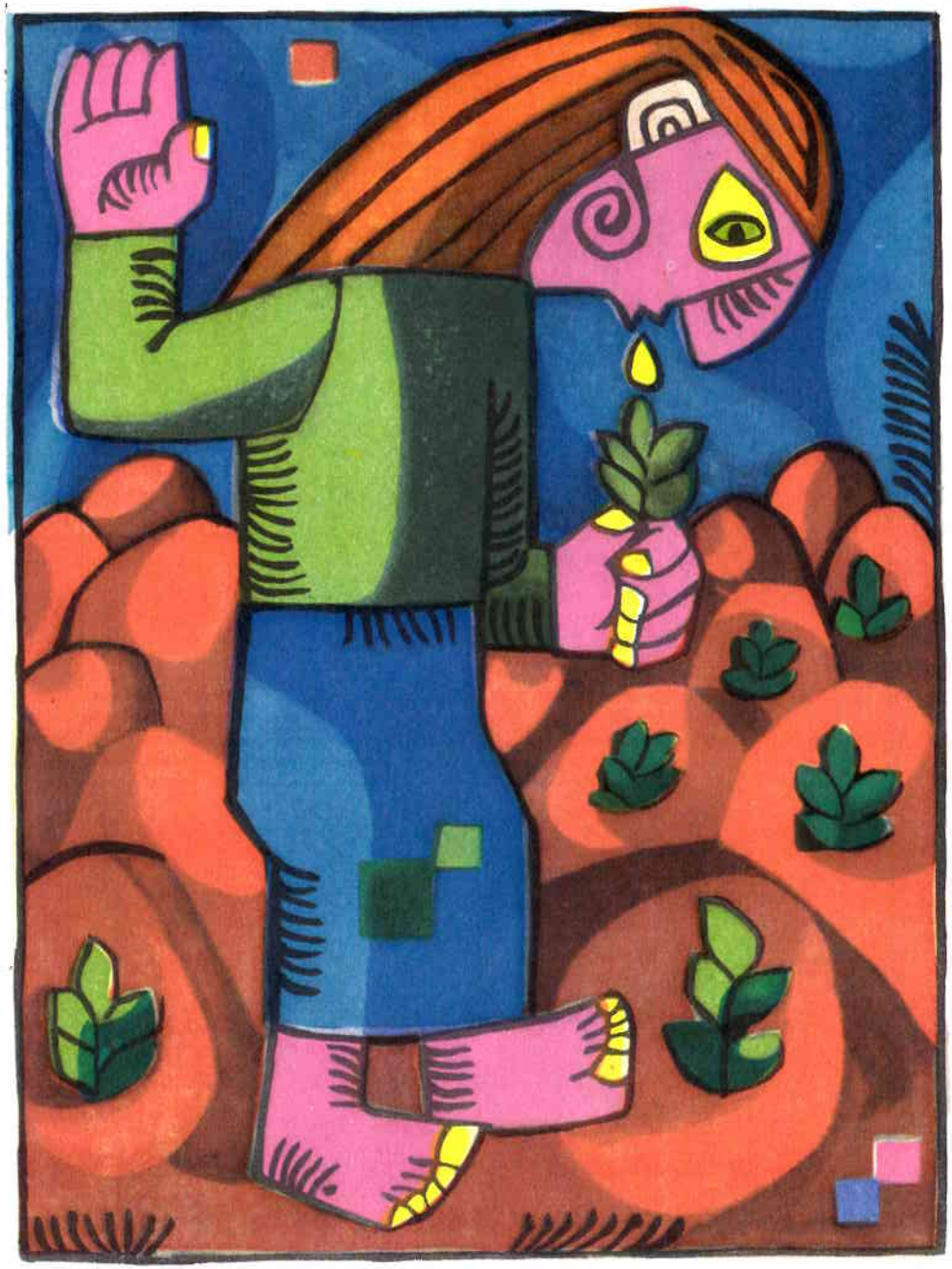

drybsąs ant rąsto, kūlvirščia sprunka slėptis tarp čežančių lapų. Eglutė didelė ne tik dėl to, kad daug valgo, bet ir dėl to, kad nieko nebijo. Tik paklausykit.

Nuėjo kartą juodvi su močiute žoliauti. Mat, Eglutės močiutė ne tik visas žoles pažįsta, bet ir žino, kam jos tinka. Todėl ir Eglutė moka atskirti kiškio bulves nuo kiškio kopūstėlių. Ji žino, kad jonažolė — labai didelis vaistas, tik ragana kadaise šią žolelę apspiaudė, kad ji negalėtų visų žmonių nuo visų ligų išgydyti. Taigi ėjo močiutė rinkti jonažolių, čiobrelių, šaltmėčių arbatai, o Eglutė įsitaisė namus ant kelmo, garsiai šnekėdama laibu balseliu:

— Aš esu maža mergytė. Dabar tamsu, lyja, man šalta, aš noriu valgyti. Kas gyvena šiuos namuos?

— Čia mano namai. Aš esu vilkas. Prašom užeiti ir pasivaišinti, — atsakė ji storu balsu.

— Ar tu manęs nesuėsi? Ką tu man duosi vakarienės?

— Gyvenk sau sveika ir linksma, aš tavęs neėsiu. O vakarienės gausi dešrelių su uogiene ir pieno su pipirais.

Neilgai tetruko vilko gerumas. Kai tik Eglutė pavalgė ir atsigėrė, jis ir sako:

— Dabar parodyk pirštuką, ar jau riebus?

Eglutė žinojo iš pasakų, kad laumės raganos

liepia vaikams parodyti pirštuką, norėdamos juos suėsti, todėl atkišo vilkui šakaliuką. Kai tik vilkas užmigo ir ėmė baisiai knarkti, ji tylutėliai čiupo nuo kelmo močiutės paliktą švarkiuką ir jau buvo besprunkanti, ogi švarkiukas sukrutėjo kaip gyvas. Pasilenkė Eglutė ir... ir nieko. Kitas vaikas jos vietoj būtų išsigandęs, ėmęs bėgti ir rėkti, o ji tik sušuko:

— Močiute, gluodenai!

Ir pasitraukė visai netoli, gal per kokį žingsniuką ar pusantro.

Iš tikrųjų į švarkiuką buvo sulindę penki gluodenai — mama ir ketvertas gluodeniukų, kaip Eglės žalčių karalienės pasakoje. Eglutei močiutė buvo sakiusi, kad gluodenai — visiškai visiškai nepikti, kad jų nereikia mušti, kaip kai kurie vaikezai daro. Gluodenai sunaikina daug kirminų, vabzdžių ir visokių kenkėjų. Va ir dabar mama gluodenė pakėlė galvą, norėdama ginti savo mažiukus, bet kai niekas jų nekliudė, vėl ramiai susirangė, tik retkarčiais piktai dėbteldama į Eglutę, kam ji atėmė iš jos vaikų tokį šiltą močiutės švarkiuką. Nuo to laiko šis švarkiukas vadinasi „gyvatiniu“, bet tas ne taip svarbu, o svarbiausia, kad Eglutė nieko nebijo, net gluodenų, kuriuos neišmanėliai gyvatėmis vadina. Todėl mes ir sakom, kad ji jau didelė.

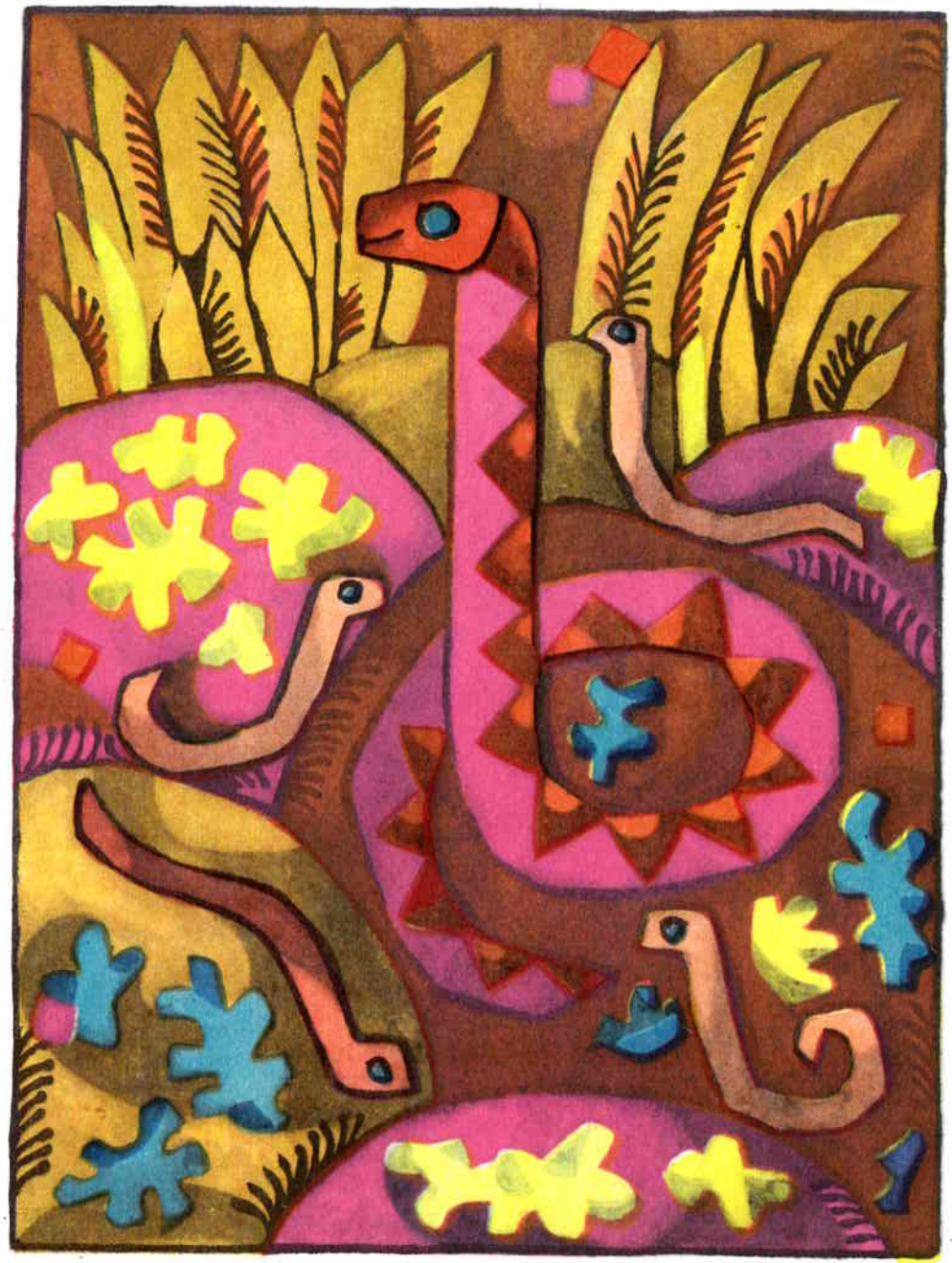

Neseniai ji matavosi su savo vyresniąja drauge Valyte, katra didesnė. Valytė šįmet jau pradės eiti į mokyklą, todėl pasimatavusi ir sako:

— Aš didesnė. Tu man lig nosies.

O Eglutė atkirto:

— Mes abi didesnės. Mes abi lig nosies.

Ir iš tiesų Eglutė jau didelė, ji net žino, kurios uogos nuodingos. Nevalia valgyti vilkuogių.

Močiutė sako:

— Jei valgysi vilkuoges, numirsi.

O Valytė sako:

— Jei valgysi vilkuoges, pavirsi vilku ir išlėksi į girią. O naktį parlėksi ir suėsi savo močiutę.

Eglutė nenori pavirsti vilku. Eglutė nenori suėsti savo močiutės. Todėl vilkuogių iš tolo vengia. Ir Tadui neduoda. Tadas — mylimiausia jos lėlė, senelio dovanota. Tadas vieną akį varto, o kitos ne, ir jo galva dažnai atsikabina nuo liemens, bet plaukia jis puikiai ir visai neskęsta. Teisybė, vandens jis prisiryja, reikia išmaudžius jį už kojų pakratyti ir vandenį iš pilvuko išpilti, tačiau be Tado — koks čia maudymasis! Tadą galima išbarti, net prilupti, nes jis baisus nedorėlis — negana, kad galvą pameta, ir jo kelnės dažnai šlapios arba purvinos. Kiek Eglutei darbo, skalbimo, džiovinimo! O Tadas kiurkso pli-

kas po apklotėliu, žiūri viena akim ir dedasi labai geras. Bet vos tik Eglutė jį aprengia švariais drabužėliais ir išsiveda į kiemą — jau, žiūrėk, jis ir prasimanęs kokių nebūtų išdaigų!

Bet kartais Eglutė dar esti maža. Vakarais, eidama gulti, niekaip neužmiega be mamos ir be dainelės. Kai ji dar buvo visai visai nedidutė, mama ją migdydavo lopšine:

Čiūčia liūlia aukso žiedą,
Čiūčia liūlia rūtų kvietką,
Čiūčia liūlia mano cukrų,
Mano saldumyną.

Kai saldumynas paūgėjo, mama kas vakaras užtraukdavo Eglutės mėgstamą dainelę:

Pargena šargena
per Kukulio kiemą.
Ką Kukulis veikia?
— Košelę minko.
Iš kokių miltų?
— Musmirių sutrintų.
O kuo ją maišo?
— Varlės kojele.

Kartais Eglutė užmigdavo, nesulaukusi varlės kojelės, o kartais mamytė turėdavo pasakyti, ką dar Kukulis veikia. Tas Kukulis ir blynelius kepė, ir baleles taškė, ir burbulus pūtė, o kai vieną vakarą mamytė padainavo apie Kukulį: „Mamytės neklauso, niekaip neužmiega, gaus Kukulis beržo košės“, tai Eglutė pasakė:

— Nusibodo man tas Kukulis. Gana tos „pargena šargena“.

Ir mamytė sugalvojo. Gal ne ji pati, gal radijas pakuždėjo, bet nuo to laiko mamytė migdydavo Eglutę tokia dainele:

Te visad šviečia saulė,
Ir dangus būna giedras.
Te visad šypsos mamos,
Te visad būna aš.

Nuo žodžio „saulė“ Eglutei darėsi šilta ir saldu. Kai šviečia saulė, mamytė leidžia taškytis ežere ir plaukioti, visai rimtai plaukioti. Eglutė eina rankomis

smėlio dugnu, o kojomis tabaluoja, taško vandenį. Ešeriukai kad sprunka! Kai šviečia saulė, tada ir žemuogės sirpsta, užtat taip saldu burnoje. Žemuogės gudragalvės, jos slepiasi po žaliais lapeliais, bet Eglutė sugalvojo tokį burtažodį:

Ei jūs, žemuogytės,
Kur jūs pasislėpėt?
Eikit, žemuogytės,
Į krepšį Eglytės.

Ir tada išlenda raudonos žemuogių kepuraitės, o Eglutė jas kapt — ir į krepšelį. Žemuogės saldžios, kvepia, ir Tadas taip mėgsta jas, kad Eglutė visai mažai jų namo beparsineša — viską Tadas susiglemžia — tas terlius! Grįžta namo visas murzinas, su raudona burna, ir prausk jį vėl iš naujo!

Ir mama tegul visada būna! Kaipgi be mamos? Kas kasytes supins, kas košytės su vyšnių sunka duos, kas pašiną iš pirštuko ištrauks, kas priglaus ir paguos, kai Eglutė verkia? Ir kas dainelę vakarais padainuos, kai tamsa iš visų kampų ima vaikų tykoti, kai kiekvienas kelmas miške raguotu baubu pavirsta, o ežerą, šviesų, tyrą, smėlėto dugno ežerą, kažin kokia burtininkė užkeikia, juodu liūnu paverčia? Tada taip reikia mamos ir dainelės. Bet vieną vakarą tėtis pasakė mamytei:

— Nepaikink vaiko su tomis savo dainelėmis. Kas bus, kai tu išvažiuosi į ligoninę? Aš jai dainelių nedainuosiu. Ji jau didelė. Tegul užmiega pati.

Mamytė išvažiuos? Dainelių nebedainuos? Gal mamytė serga, kad ketina į ligoninę važiuoti? Eglutė patempė lūpą ir ėmė bliauti kaip veršelis.

— Neverk, Eglute, — pasakė mamytė. — Jei tu būsi gera, aš tau parvešiu broliuką.

— Aš nebūsiu gera! Aš nenoriu broliuko! Aš turiu Tadą! O dabar pa-dai-nuok!

— Nedainuosiu.

— Kodėl?

— Tu didelė. Ir negera. Dainelė pabėgo.

— Kur pabėgo dainelė?

— Nežinau, gal į girią.

— Pas kiškučius?

— Gal pas kiškučius.

— Pas vilkus?

— Gal pas vilkus.

— Pas lapes?

— Gal ir ten.

— Pas meškas? Mamyte, pas meškas?

Bet mamytė jau miegojo. Ir nežinia, ar iš tiesų, ar tik tyčia užsimerkusi. Eglutė dar norėjo pasakyti, kad ji bus gera, ir tegul būna tas broliukas, jeigu tik mamytė leis jį ežere kaip Tadą murkdyti ir žemuogėmis penėti, bet mamytė užsispyrė miegoti, ir gana.

Kai Eglutė nubudo kitą rytą, namie nieko nebuvo, tik saulytė švietė stačiai į vienintelę Tado akį. Ant stalo buvo padėta bandelė, kiaušinukas ir pieno puodelis. Tai Eglutės pusryčiai. Ji pieną išgėrė, bandelę ir kiaušinuką įsidėjo į prijuostės kišenę, o pati patraukė... spėkit kur? Ogi į girią — savo dainelės ieškoti. Jau buvo priėjusi prie didžiosios eglės, tik širdis kažin ko neramiai suplakė. Keistas daiktas ta širdis — jei Eglutė ko išsigąsta ar mamytei pameluoja, ar nedorai pasielgia, ima ir dilgteli kažin kas širdy... O kokių eibių ji dabar bus iškrėtusi? Rodos, nei uogienės neiškabino, nei siuvamosios mašinos nesukiojo, ir batukų nepaliko vidury kambario išmėtytų...

Palūkėkit, juk ji paliko! Tadą paliko! Kaip ji galėjo Tadą pamiršti? Eglutė skubiai grįžo namo, pasiėmė Tadą ir pasakė:

— Eime, Tadai, į girią, gal pasivysime dainelę.

— Oi Eglute, gal neikim, mamytės nepasiklausę, — tyliai sukuždėjo Tadas.

— Gal eikim, — užsispyrė Eglutė.

— Giria tamsi, klaidi, pilna pavojų, — būkštavo Tadas.

— Ak tu, baily, juk tu žinai, kad aš jau didelė ir nieko nebijau. Net varlės. Net voro. Mes tik pagausim dainelę ir vėl grįšim. Mamytė nespės nė apsižiūrėti, ir mes jau būsim namie. Pirmiausia drošim pas kiškučius.

Kai Eglutė su Tadu pateko pas kiškučius, kiškių mama prausė savo vaikus šaltinėly, o ant stalo jau buvo pataisyti pusryčiai: kiškio kopūstai ir kiškio bulvės.

— Laba diena, kiškiai, — tarė Eglutė.

— Laba diena, — sutartinai atsakė visi kiškučiai ir gražiai tūptelėjo.

— Ar jūs nežinote, kur pabėgo mano dainelė?

— Dainelė niekur nepabėgo. Ji pas mus.

— Matai, Tadai, ar nesakiau? — tarė Eglutė. — Jau ir pasivijome dainelę.

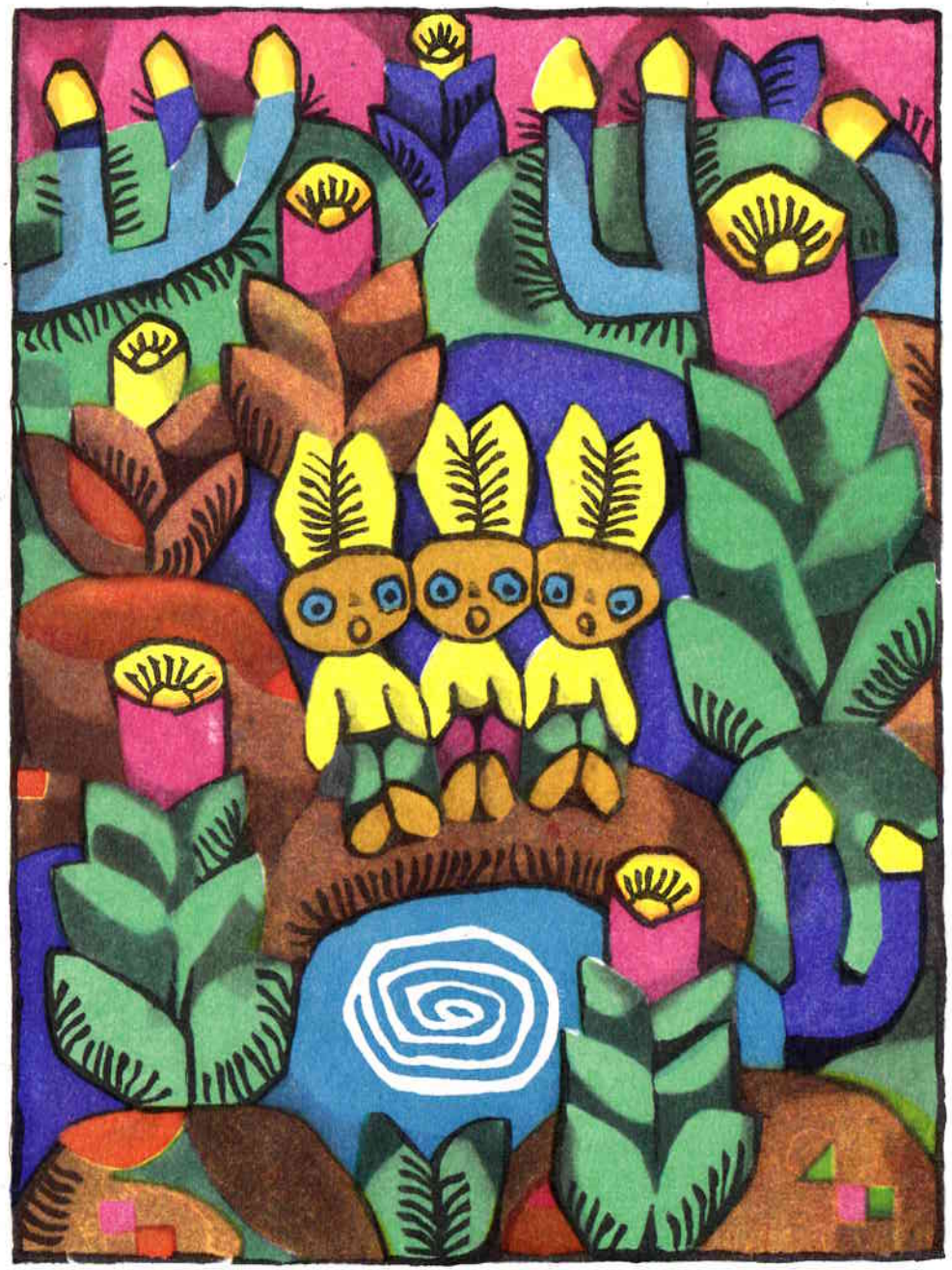

— Jūs tik paklausykite, kaip dainuoja mano vaikai. Tai gabi jaunoji kiškių karta, — pasakė kiškių mama.

Kiškiukai tuoj išsirikiavo, mama davė ženklą, ir jie pragydo:

Apskrita burnytė,
Perskelta lūpyte.
— Ar iš balos tas gražumas
Mano prigimimo?

Ausytės stačios,
Akytės plačios.
— Ar iš balos tas gražumas
Mano prigimimo?

Kailelis pilkas
Žiba kaip šilkas.
— Ar iš balos tas gražumas
Mano prigimimo?

Uždėtų karūną —
Būčiau karaliūnas.
— Ar iš balos tas gražumas
Mano prigimimo?

— Na kaip? — paklausė kiškių mama.

— Labai graži dainelė, bet ji ne mano, — pasakė Eglutė.

— Kodėl ne tavo?

— Nei lūpytės mano skeltos, nei ausytės stačios, nei pilko kailelio neturiu.

— Labai gaila, kad neturi, — tarė kiškių mama. — Užtat tu ir ne tokia graži, kaip mano vaikai. O jeigu nepatinka stačios kiškių ausys, prašom, mes mokam ir kitokių dainų.

Pakėlusi akis į dangų, kiškių mama užtraukė:

Bėga zuikis pievele, pievele,
Susiglaudęs auseles, auseles...

— Ne, ne, mano dainelė kitokia!

— Tu labai išlepinta, jeigu tau nepatinka gražiausios kiškių dainos, — tarė supykusi kiškienė. — Gal tau geriau patiktų vilkų dainos?

Ir nuėjo Eglutė pas vilkus. Teisybė, jai buvo gana baisu, o Tadas taip tirtėjo, kad jam net galva nuo liemens atsikabino, tačiau Eglutė vėl įstatė Tado galvą į vietą, o jį patį ramino kaip beišmanydama:

— Nebijok, dabar vilkai perauklėti. Atsimeni, kaip vilkas uodegą aketėj prišalo? Arba kaip medžiotojai atėmė iš vilko Raudonkepuraitę ir jos senelę, o vilko pilvą akmenų prikimšo?

— Bet aš nenoriu, kad vilkas mus prarytų kaip Raudonkepuraitę, — spyriojosi Tadas. — O gal dabar ne medžioklės laikas, ir medžiotojai mūsų neišvaduos?

— Vilkus visada galima medžioti. O jei vilkas pasigrobė mano dainelę? Aš turiu ją pasivyti, — tarė Eglutė ir pasuko stačiai į vilko laužyną.

Vilko kaip tik būta namie. Jis tupėjo ir graužė kaulus.

— Ką tu grauži, vilkeli? — paklausė Eglutė.

— Šieną.

— Tai tu mėsos nebeėdi?

— Nė iš tolo. Senatvėje dantys išklibo, ir aš tapau žolėdžiu. Nejaugi tu nesi girdėjusi vilkų dainos?

Vilkas šieną bepiaunąs,
O vilkelis bepiaunąs.
Kas vilkelio piovimas,
To šienelio gražumas.
Padrumbu, vilkeli,
Apūkėlis širmu.

— O ką tai reiškia „padrumbu“ ir „apūkėlis širmu“?

— Tai reiškia: užeik, mergyte, į vidų.

— Gal pas tave yra atbėgusi mano dainelė?

— Žinoma, kad yra. Užeik, pati pamatysi.

Kai tik Eglutė su Tadu žengė į vilko laužyną, tuoj vilkas pastūmė juodu į vidų, o pats taukšt užšovė duris ir ėmė baisiai juoktis:

— Kokia kvaiša mergaitė! Aš tau padainuosiu tikrą vilkų dainą.

Ir jis užstaugė:

A-a-ū! Kas man seną penės?
Ką pavysiu, tą prarysiu, a-ū, a-ū!

— Bet juk tu žol-ė-ė-dis, — tirtėdama sušnabždėjo Eglutė.

— Prie daržovių labai tinka mėsytė. Aš ką tik prarijau tavo močiutės veršiuką.

— Mukutį prarijai? — sušuko pasibaisėjusi Eglutė.

— Mukutį ar kukutį — man vis vien. Jis buvo minkštas, riebus, kaip tu, ir nemokėjo badytis nei spardytis, kaip tu. Tavo laimė, kad aš dabar sotus ir baisiai noriu miego. Grįšiu tada, kai nubusiu. O nubusiu tada, kai būsiu alkanas. Ir tau vėl padainuosiu tikrą vilkų dainą.

— Tu girdi, Tadai? — sušnibždėjo Eglutė, kai vilkas jau toli buvo nusibeldęs. — Jis suėdė Mukutį. Aš šerdavau Mukutį sausainiais ir duodavau gerti iš savo kibirėlio. Vargšas Mukutis!

— O kai jis grįš alkanas, kas tada? — paklausė Tadas.

— Taigi, kas tada? Jis, pasirodo, visai neperauklėtas. Jis, matyt, neskaitė baisių pasakų apie vilkus, kur vilkai visada galą gauna.

— Neskaitė, — pritarė Tadas ir iš baimės primerkė vienintelę savo akį.

Tuo metu kažin kas sučežėjo sukrebždėjo iš lauko pusės, ir Eglutė išgirdo švelnų balsą:

— Ar čia gyvena mano bičiulis vilkas?

— Ne, čia negyvena bičiulis vilkas, — išsigandusi sušnabždėjo Eglutė.

— Kodėl tu sakai, kad negyvena? — paklausė taip pat pašnabždomis Tadas.

— Jis ne bičiulis. O jeigu bičiulis, tai gal kažkas už durų dar baisesnis už vilką?

— O kas gyvena šiuos namuos? — vėl paklausė kažkas.

— Niekas negyvena šiuos namuos, — atsakė Eglutė.

— Gyvena negyvena, o mėsytė kvepia, — tarė švelnus balselis ir atšovė durų skląstį. Į laužyną liuoktelėjo ruda, žyitri lapė.

— Laba diena, gražioji mergaite, — tarė lapė, pamačiusi Eglutę. — Kaip malonu, kad tu sveika ir gyva.

— O kodėl aš turėčiau būti nesveika? — neramiai paklausė Eglutė, nors jai labai patiko, kad ji — gražioji mergaitė.

— Mažiems vaikams girioje, ir dar vieniems, be mamos, visko gali atsitikti. Ar tavo mama žino, kad tu čia, pas nedorėlį vilką?

Eglutė nustebo — juk lapė ką tik buvo sakiusi, kad vilkas jos bičiulis, bet, prisiminus mamą, jos akys įtartinai sudrėko, ir ji, priglaudusi Tadą prie skruosto, pasakė:

— Nežino. Mes trumpam išėjom — tik dainelę vejamės.

— Tai labai gerai, oi, aš suklydau, tai labai blogai, kad mama nežino. Bėkim greitai iš čia ir pasislėpkim nuo vilko pas mane. Aš jokiam vilkui jūsų neatiduosiu.

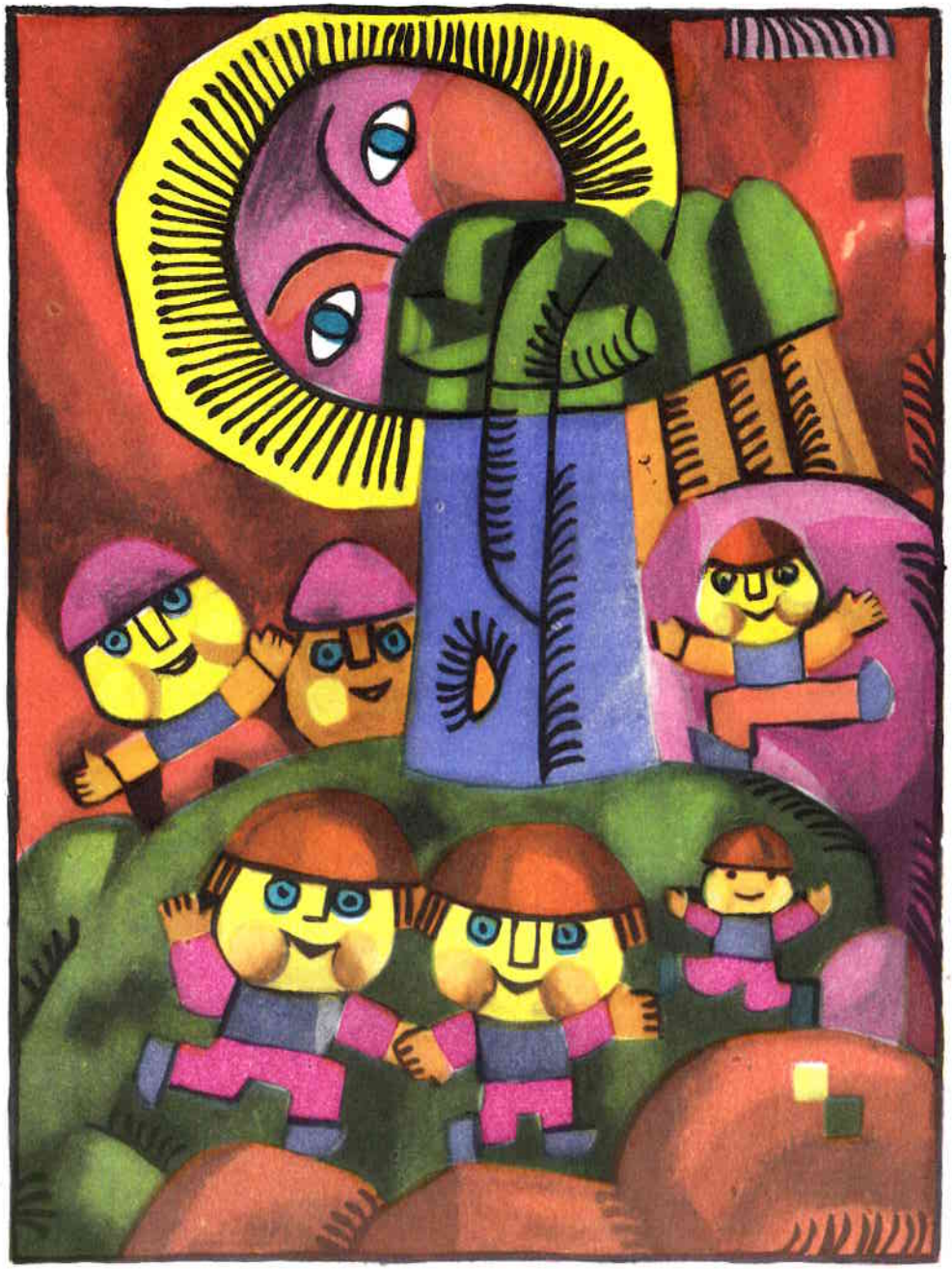

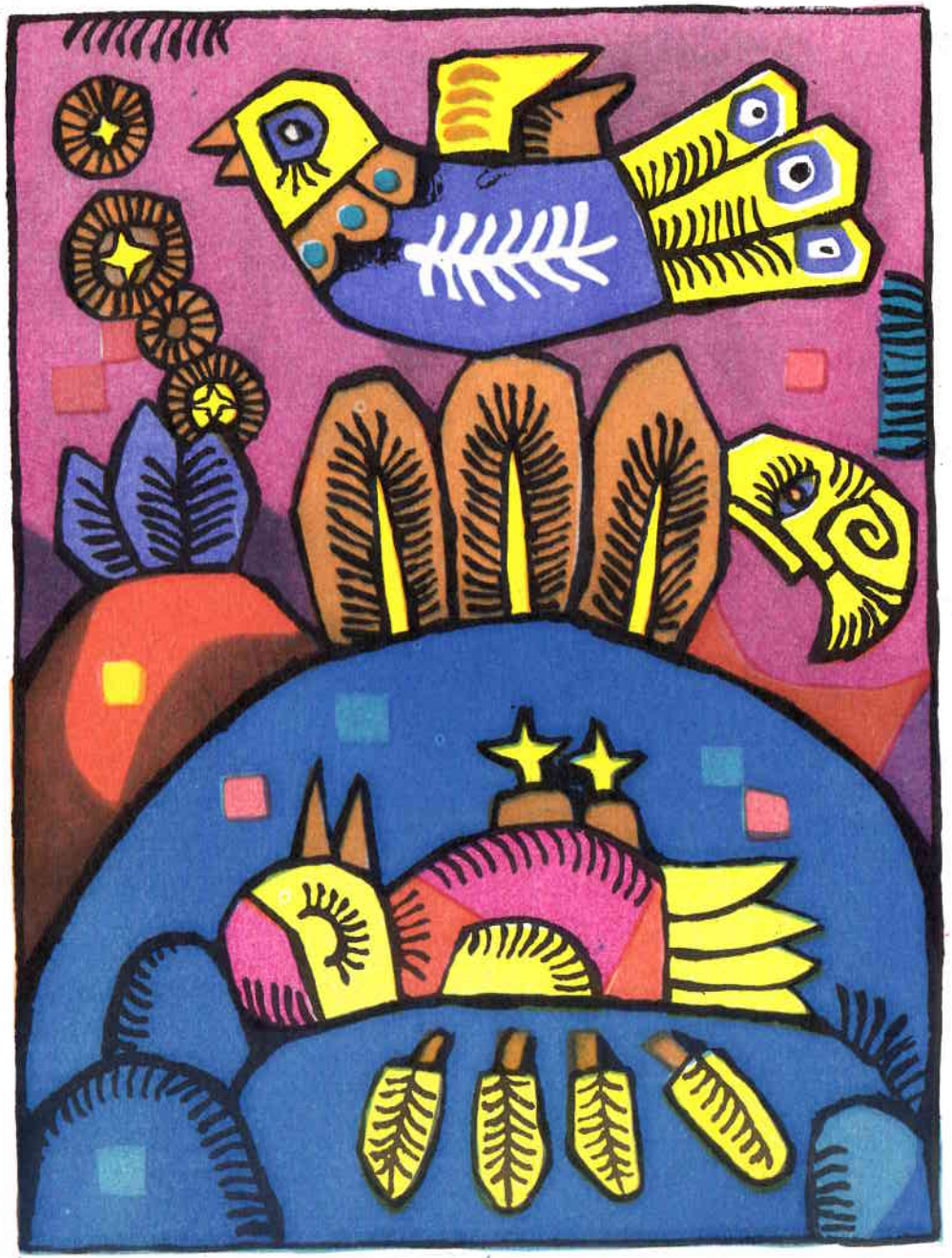

— Ačiū, geroji lapute, — tarė Eglutė ir, čiupusi Tadą, patraukė su lape per girią. Čia pamatė baravykų būrį, kurie ėjo ratelio aplink pušį dainuodami:

Baravykas pulkaunykas
Siuvo pačiai čeverykus.
Čeverykai nauji,
Užkulnėliai kiauri.

O genys, miško daktaras, bilsnojo snapu pušies žievę, vis pasiklausydamas, katroj vietoj lindi pušies ligos.

— Aš pažįstu šitą genelį, — pasakė Eglutė. — Žiemą jis atskrenda į mūsų kiemą ir gydo mūsų pušis. Aš moku dainą apie genelį. Ją dainuoja Beatričė per radiją.

— Padainuok, gražioji mergyte, — paprašė lapė. Ta „gražioji mergytė“ vėl kaip medum patepė Eglutę, ir ji užtraukė laibu balseliu:

Tai raibumai genelio,
Tai gražumai genelio.
Raibumai jo,
Gražumai jo.

Viena šaka šokinėjo,
Kita šaka lipinėjo.
Raibumai jo,
Gražumai jo.

Ir papūtė vėjelis,
Ir nupuolė genelis.
Raibumai jo,
Gražumai jo.

— O kas paskui atsitiko, kai jis nupuolė? — paklausė apsilaižydama lapė.

— Nieko baisaus. Jis pabėrė plunksneles, o šiokia tokia gegulė jas surinko.

— Ir aš jo plunksneles būčiau mielai surinkusi, — tarė lapė. — Na, štai ir mano namai.

Eglutė apsidairė, bet niekur namų nebuvo matyti.

— Pažvelk žemyn, — pasakė lapė ir šmurkštelėjo į landą tarp eglės šaknų. Iš tolo pasigirdo prislopintas balsas: — Eikš ir tu vidun.

— Aš per didelė, aš į tavo namus neįlįsiu.

— Didelio daikto, — pasakė lapė. — Tu pasilenk, stuktelk kakta į eglės šaknį ir ištark „kir-vir-bam“. Tada tu tapsi tokia maža, kaip tavo Tadas, ir galėsi pasislėpti nuo vilko mano namuose.

— O kai aš norėsiu grįžti namo, ar vėl galėsiu virsti didele mergaite?

— Žinoma, galėsi. Tik tada turėsi pasakyti „bam-vir-kir“! Atsiminsi? Ak, kaip gaila, kad nėra namie mano dukryčių! Joms taip būtų smagu pažaisti su tavim ir su Tadu.

— O kur tavo dukrytės?

— Mano dukrytės iškeliavo dviratukais į turistinį žygį. Jos nori aplankyti visas mūsų rajono vištides. O dabar — malonėkite vidun, viešnele.

Eglutė pasilenkė prie eglės šaknies, stuktelėjo kakta, ištarė „kir-vir-bam“ ir tuoj tapo tokia mažutė, kaip Tadas. Tado panešti ji nebegalėjo, todėl jį pasiėmė lapė. Jos ėjo tokiu tamsiu koridoriumi, kad nors akin durk, kol priėjo dureles. Lapė atrakino dureles ir įsivedė svečius į savo svetainę. Čia visi baldai buvo iš beržo tošies. Laputė mikliai sukosi ir tuoj pataisė svečiams užkandžio: žąsų kakliukų su įdaru ir viščiukų liežuvėlių apkepo. Užsigardžiuoti davė girinių bičių medaus. Eglutė šveitė, net jai ausys lapsėjo, o Tadas išsiterliojo medum nuo galvos lig kojų.

— Kur aš dabar tave išprausiu? — aimanavo Eglutė.

— Nesirūpink, mergele, tau nebeteks jo prausti, — pasakė lapė. — Tu, rodos, ieškai dainelės? Pas mane visko yra, net dainelių. — Ji atidarė spintelę sienoje ir išėmė riešuto kevalėlį. Pasukiojo pasukiojo tą kevalėlį, kevalėlis atsivėrė, ir iš jo išstraksėjo dainelė:

Jau laputė žąsį neša,
Gudruolėlė žąsį neša,
Laputė gudruolėlė.

Jau laputė žąsį peša,
Gudruolėlė žąsį peša,
Laputė gudruolėlė.

— Ne ta dainelė! — sušuko Eglutė.

— Ta ne ta, o graži, — tarė lapė. — Bet jei tau nepatinka, tuoj išgirsi kitokią.

Ir išringavo iš kevalėlio vestuvinė dainelė:

Ožiukas piršliavo,
Zuikelis važiavo,
O laputė ilguodegė
Į svočias išėjo.

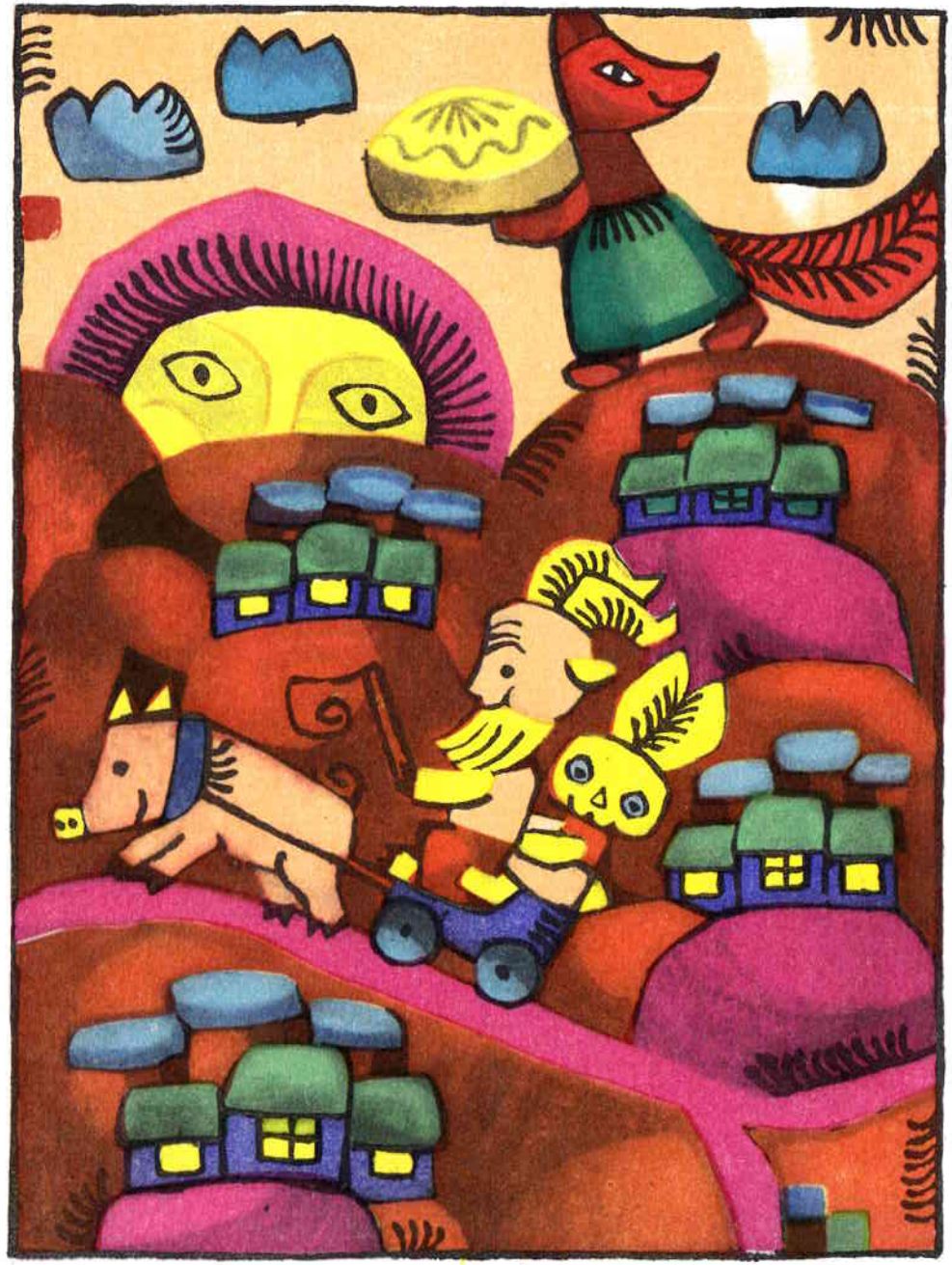

— Ir ši dainelė ne ta, — tarė Eglutė. — Mes jau eisim namo. Mamytė laukia, o dainelės vis vien, matyt, nebepasivysime.

— Kokia nekantri mergaitė! — net pyktelėjo lapė. — Nėra pasaulyje gražesnių dainų už lapių dainas.

Dabar iš kevalėlio išpleveno šokanti dainelė:

Šoka lapė ant kelelio,
Net kelelis dunda.
Alia dūda, alia dūda,
Net kelelis dunda.

— Alia dūda, alia dūda! — pakartojo Tadas ir iš džiaugsmo net rankom suplojo.

— Neišmanėli, — sudraudė jį Eglutė. — Čia ne mūsų dainelė. Mūsų dainelė apie saulę, giedrą dangų, mamą ir mane. Ačiū, lapute, už viešnagę ir lapių daineles. Mums jau laikas namo.

— Su pyragu neatkiši, su ačiū neatbūsi, girdėjau sakant žmones, — tarė lapė. — Aš judu su Tadu iš vilko laužyno išvadavau, privaišinau, gražiausiomis lapių dainelėmis apdovanojau. O ar tu nemanai, mergele, kad ir man reiktų kuo nors atsidėkoti?

— Kad aš... kad aš nieko neturiu, — tarė suglumusi Eglutė.

— Apsidairyk, pasuk galvą, kuo galėtum mane apdovanoti.

Eglutė dairėsi ir taip smarkiai suko galvą, kad net kaklas įskaudo. Ak, koks džiaugsmas! Prijuostėlės kišenėje tebėra kiaušinukas ir bandelė.

— Prašom, lapute, kiaušinuką. Jį padėjo močiutės višta Kuoduotė. Tiesa, ant kiaušinuko pieštuku užrašyta „Eglutės“, bet aš jį padovanosiu tau.

— Chi-chi-chi, — nusijuokė lapė. — Eik, pažvelk. Aš dirbu naktiniu sargu „Auksinio gaidelio“ kolūkyje. Už darbadienius kartais gaunu kiaušinių.

Lapė atvėrė sienos dureles, ir ten ant lentynėlių buvo sudėliota aibės kiaušinių.

— Tai gal... gal tu nori bandelės? — paklausė Eglutė.

— Chi-chi-chi! — dar laibesniu balsu susijuokė lapė. — Visos kiškienės šioje girioje man kepa kiškio pyragą.

— O kodėl? — paklausė Eglutė.

— Kad kokia nelaimė jų vaikučių neištiktų. Nak-

timis aš sergėju vištas, o dienomis — kiškučius. Esu kiškučių darželio vedėja, tai mandagios kiškienės man ir pakiša dovanų.

— O tu ateik pas mano močiutę, tai ir ji duos tau dovanų.

— Ačiū. Jau vieną kartą žadėjo man žmogus maišą vištų už mano paslaugas, o paskui iškratė maišą šunų ant mano galvos. Vos sveiką kailį išnešiau. Ne, vaikuti, aš netikiu žmonių pažadais. Tu verčiau palik man Tadą. Mano dukrelės dar tokio žaislo neturėjo. Palik Tadą ir gali sau eiti.

— Tadą? Palikti? Aš niekaip negaliu Tado palikti. Man jį senelis dovanojo. Aš Tadą labai myliu.

— Eglute, nepalik manęs, — prašė Tadas.

— Na, gerai, jei tau gaila Tado, lik kartu su juo. Mano dukrelėms bus dar smagiau žaisti su dviem lėlėm. Viskas.

Tardama žodį „viskas“, lapė užtrenkė dureles, užkabino jas iš lauko pusės ir pati išnyko juodame, ilgame koridoriuje.

— Viskas, — pasakė Eglutė.

— Viskas, — pakartojo Tadas ir staiga ėmė žliumbti. — Reikėjo mane lapei palikti, būtum bent tu išsigelbėjusi. O dabar abu pražuvome.

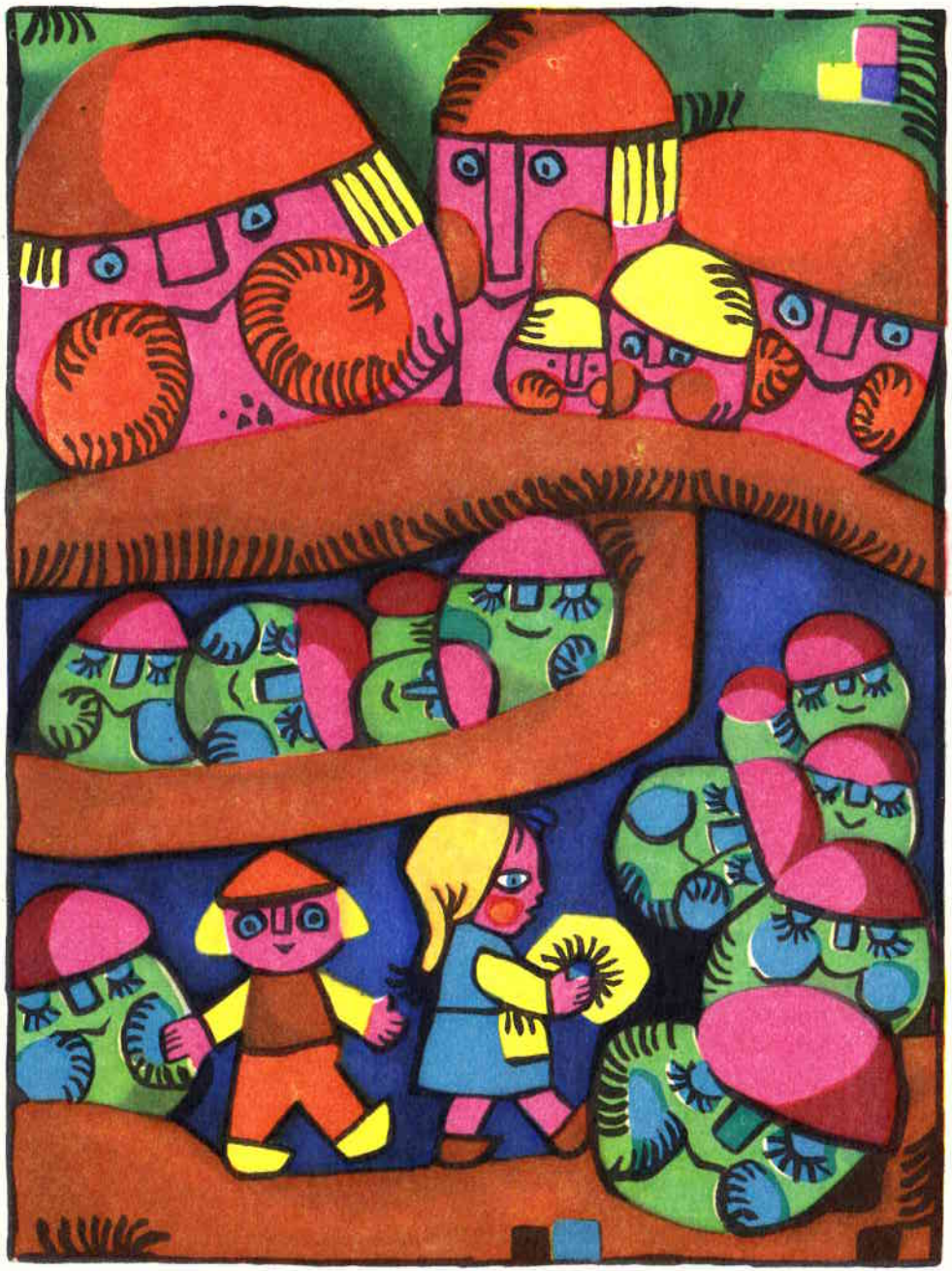

— Pražuvome, — pravirko ir Eglutė. — Aš jau niekados nebepavirsiu mergaite, mamytė nebepins man kasyčių, tėvelis nebenešios ant kukšteros, nebesušilsiu močiutės lovoje, nebeeisiu į mo-mo-kyklą...

— Ir aš nebeeisiu į mo-mo-kyklą, — bliovė Tadas. — Ir niekas nepaguldys manęs į lėlių ligoninę... Ir naujos akies nebeįstatys...

— Liaukitės, — cyptelėjo kažin kas kampe. — Jūs taip mane sugraudinote, kad iš manęs netrukus beliks šlapia vieta. Aš jus išvesiu iš lapės namų.

— O kas tu esi? Kodėl aš tavęs nematau? — paklausė Eglutė.

— Ir kodėl aš tavęs nematau? — pridūrė Tadas.

— Judu manęs nematote, nes lapės svetainėje dar šviesu. Aš esu lapės žiburėlis — jonvabalis. Ir šviečiu tik patamsy. Bet man jau nusibodo lapei šviesti. Aš noriu grįžti į gimtąjį sudūlėjusį kelmą. Niekur pasaulyje nėra taip gera, kaip ant sudūlėjusio kelmo. Po mano kelmu — nykštukų namai. Verčiau šviesti doriems nykštukams, negu viliūgei lapei.

— Oi, kaip gerai! Gal ir aš pamatysiu nykštukus! — sušuko Eglutė.

— Nykštukus mato tik labai geri vaikai. Arba našlaičiai. Kai pamotė žiemą išvaro našlaitę į girią žemuogių rinkti, nykštukai po sniegu jai uogas išsirpina ir dar apdovanoja visokiais gražumynais. Ar tu našlaitė?

— Ne, aš ne našlaitė. Turiu tėvelį, mamytę, močiutę, senelį ir Tadą.

— Tai gal tu labai gera mergaitė?

— Aš noriu būti labai gera, bet man nelabai sekasi.

— Tai ir nykštukus tu nelabai tepamatysi. O dabar — pakrutėkim į kelionę, nes gali lapė grįžti.

Eglutė pasidėjo jonvabalį ant delno. Jonvabalis buvo toks mažuliukas, kad išlindo pro plyšį ir atrakino lapės dureles. Prieš juos buvo tamsus koridorius, toks tamsus, kad nors akin durk. Bet staiga koridorius nušvito — tai jonvabalis ėmė šviesti Eglutės delne. Koridoriaus sienose jie pamatė išsiraizgiusias šaknis ir miegančius, dar neišdygusius grybus. Ėjo jie visi, ėjo, staiga pasimatė durelės, ir jau norėjo Eglutė jas atverti, tik jonvabalis sako:

— Neik ten, ten lapės šaldytuvas.

— O ką ji laiko šaldytuve?

— Mėsą. Žąsieną, vištieną, kiškieną.

— Matai, kokia. O sakėsi vištas ir kiškiukus sergstinti.

Dar vienas dureles Eglutė užtiko, bet čia pasirodė besąs lapės kuro sandėlis. Ir tik pro trečiąsias dureles jie nusigavo į girią.

— Padėkite mane ant šito pūzro ir keliaukite sau sveiki, — pasakė jonvabalis.

— Ačiū tau, mielas jonvabali, kad išvedei mus iš lapės namų, — tarė Eglutė, vis dairydamasi aplink sudūlėjusį kelmą, ar nepamatys kur raudonų nykštukų kepuraičių. Bet nieko neišvydo. Jau norėjo Eglutė pasiimti Tadą ant rankų, tik pamatė, kad jiedu abu tebėra lygūs. „Reikia man dar mergaite atvirsti“, — pagalvojo Eglutė, pasilenkė prie eglės šaknies, pasakė „kir-vir-bam“ ir ... nieko. Oi, juk reikia atvirkščiai. „Bam-kir-vir!“ — sušuko, ir vėl nieko! Nejaugi teks lėle likti? O mamytė ar ją pažins? Ar įsileis į savo namučius? Gal išvarys kaip Nykštuką Nosį? — Tadai, Tadai, kas daryti?

— Ogi pabandyk taip pasakyti, kaip lapė liepė: „Bam-vir-kir.“

Kai tik Eglutė pasakė: „Bam-vir-kir“, tuoj pavirto mergaite ir pirmiausia pabučiavo Tadą, o paskui ėmė abu šokinėti iš džiaugsmo. Tik staiga girdi — žemė dunda.

— Lapė grįžta! — sušuko Tadas.

— Vilkas grįžta! — sušuko Eglė, ir kad puolė abu po lazdynu, galvas sukišo į pernykščius lapus, tik užpakaliukai tekyšojo.

O miške kažin kas burzgia, trata ir dainuoja:

Ū, atvažiuoja meška, ū,
Su midučio bačka, ū.
Tiltas sudrebėjo, ū,
Miltai išbyrėjo, ū.
Eikit, mergos, semtų, ū,
Berneliai laižytų, ū.

Ir iš tiesų — motoroleriu važiavo meška. Tik jokios midučio bačkos ji nesivežė. Eglutė neištvėrė ir pasakė:

— O kur ta midučio bačka?

Meška sustabdė motorolerį, apsidairė ir, nieko neišvydusi, suriaumojo:

— Išlįsk geruoju, smulkme, vis vien tave rasiu.

— Aš ne smulkmė, aš Eglutė, o čia mano Tadas, — pasakė Eglutė, baisiai išsigandusi. — Ar tu manęs nesuėsi?

— Aš ėdu saldainius, avietes, kriaušes, medų, šakneles ir visokius skanius vabalus, — pasakė meška. — O su gerais vaikais aš draugauju ir net motoroleriu pavėžinu.

— Kaip gerai! — sušuko Eglutė ir išlindo iš po lazdyno. — Aš irgi mėgstu saldainius, avietes, kriaušes ir medų. Ir... geras meškas. Tik skanių vabalų nesu ragavusi. Tiesa, vienąkart viriau Tadui sriubą iš skruzdžių. Gana nieko, tik rūgšti. Močiutė barėsi, kam naikinu skruzdes. Bet aš tik kokias tris tesunaikinau.

— Smulkmė, — pasakė meška. — Va man prasčiau klojasi. Aš alkana ir alkana. Man reikia vienam kartui kokio kibiro medaus ir tiek kriaušių, kiek ant medžio užderėjo. O iš kur jų gausi? O ką tu veiki miške?

— Ieškau savo dainelės. Apie saulę, mamą, giedrą dangų ir mane. Gal tu kur ją matei ar girdėjai?

— Nei aš mačiau, nei girdėjau, tik žinau, kur visos dainelės gyvena.

— O kur?

— Dainelių mieste.

— O kur tas Dainelių miestas?

— Iš čia nematyti, bet jis visai visai netoli. Reikia truputį pavažiuoti nosies tiesumu. Ten dabar dainų šventė, ir visos dainelės tenai subėgo. Gal ir taviškė.

— Pavėžėk mudu su Tadu, mieloji teta meška!

— Mielai jus pavėžėčiau, bet man dar reikia pas eigulį užsukti.

— O ko?

— Aš gi sakiau: esu baisiai alkana. Nurinkau visas šios girios katuoges ir bruknes — net dantys atšipo. Prišlamščiau kažin kokių negardžių šaknelių — net pilvą riečia. Ir vis vien grobas grobą ryja. Vakar naktį aš to eigulio sode medų iškopinėjau, o kriaušių vos teparagavau. Tai šiandien imsiu ir visas nusikrėsiu.

— Bet juk... juk tai ne tavo medus ir ne tavo kriaušės. Močiutė sakė, kad negalima lįsti į svetimą sodą. Tas eigulys gali turėti šautuvą ir tave kaip vagį nušauti. Ne, teta meška, nevažiuok pas eigulį.

— Nebijok, nenušaus. Aš cirko nuosavybė. Jis turės už mano kailį brangiai cirkui sumokėti.

— O kodėl tu... ne cirke?

— Aš pabėgau iš cirko. Norėjau laisvės paragauti. Sėdau ant savo motorolerio ir moviau stačiai į girią. Bet aš ne girioje gimusi, o zoologijos sode, ir nemoku

girioje pramisti. Mama manęs neišmokė, kokios šaknelės valgomos, kurie vabalai skanūs, ir aš prisiryju visokių biaurybių. Oi, kokia aš alkana, vilką praryčiau!

— Vilką praryk, tik vilkuogių nevalgyk. Gali numirti arba vilku pavirsti, — tarė Eglutė. — Oi, prisiminiau, juk aš galiu tave papenėti. Turiu bandelę ir kiaušinuką. Valgyk sveika, tik nebevažiuok pas tą eigulį.

— Smulkmė, — pasakė meška, nugurkusi kiaušinuką su visais lukštais. — Čia man tik ant vieno danties. Bet pas eigulį nebeužsuksiu. Gal iš tikrųjų negražu lįsti į svetimą sodą. Ir šito mama manęs neišmokė. Braukim stačiai į Dainelių miestą. Juk ten ir mano cirkas. Oi, kaip dabar ten manęs ieško! Gal net su milicija? Visi žiūrovai sėdi, spokso, laukia manęs pasirodant, jau beždžionytė muša būgną, jau aš turiu įvažiuoti į sceną ir uždainuoti: „Atvažiavo meška, ū!“ o čia nei meškos, nei ū! Ne, žinot, neištversiu, grįšiu į savo cirką! Sėsk ir kibk man į gaurus, mergyt.

Ir meška taip staigiai užvedė motorolerį, kad Eglutė su Tadu vos-ne-vos išsilaikė, nežnektelėję žemėn.

Dar jie nebuvo privažiavę Dainelių miesto, o jau iš tolo buvo girdėti smuikų čirenimas, birbynių švilpimas. Staiga atsivėrė prieš akis girios laukymė, o

joje stovėjo išsižiojęs didžiulis hipotopamas. Ne, hitopopamas. Ar jūs žinote, kaip teisingai tas žodis tariamas? Tai vienintelis žodis, kurio Eglutė iki šiol nemoka ištarti. Taigi to hitotopamo nasruose buvo aibės vaikų. Vieni jų buvo kaip apelsinai, kurių viena pusė prinokusi, kita ne. Kiti, palindę po didelėmis, šiaudinėmis skrybėlėmis, pūtė skudučius, mušė būgnus, dzyrino smuikus, dainavo, plevėsavo raudonomis skarytėmis, o kažin koks dėdė su juodais drabužiais ir balta galva mosikavo rankomis, tartum vaikydamas uodus ar bites. Palūkėkite — jūs girdite, ką jie dainuoja?

Te visad šviečia saulė,
Ir dangus būna giedras.
Te visad šypsos mamos,
Te visad būnu aš...

Kai jie dainavo apie saulę, staiga visų rankose įsižiebė saulytės, o kai dainavo apie dangų, pakilo tiek mažų, žydrų dangų, kad net akys raibo.

— Tu matai, teta meška, kokia mano dainelė? Tu girdi? — sušuko Eglė. — Pagaliau aš ją suradau!

Tačiau meškos nebebuvo. Ji, matyt, nusidangino stačiai į savo cirką. O tuo tarpu žmonės, kurie taip tyliai iki šiol sėdėjo, kad Eglutė jų nė nematė, ėmė šaukti „valio“, ploti, išbėgo du vaikai ir tam juodajam dėdei, kur mosikavo rankomis, užkabino ant kaklo žalių lapų vainiką, o kiti vaikai davė jam raudonų gėlių.

Eglutė prišoko prie vaikų ir sušuko:

— Atiduokit man mano dainelę!

— Kokią tavo dainelę?

— Apie saulę, dangų, mamą ir mane.

— Tai mūsų visų dainelė. Mes negalim tau jos atiduoti.

— Kodėl negalite?

— Tai mūsų repertuaras.

— Kas? — nesuprato Eglutė.

— Re-per-tu-a-ras!

Ir daugiau niekas su ja nebesikalbėjo, nes žmogus su balta galva vėl užlipo ant pakylos ir ištiesė rankas.

„Eisim, broleliai, namo, namo!“ — užtraukė visi vaikai, o giria pakartojo: „Namo, namo.“ Tuokart ėmė ir dilgtelėjo kažin kas Eglutės širdyje, o išgirdusi žodžius: „Rasim motulę belaukiančią“, ji prispaudė

nosį prie Tado skruosto ir pravirko. Ką dabar daro mamytė? Gal šaukia neprisišaukia savo dukrelės? Gal močiutė, pasitelkusi žvejus, naršo po ežerą, jos nesuranda? Gal tėtis pyksta ir beržo košės dairosi?

— Bėkim, Tadai, namo, namo, — pakuždėjo Eglutė ir, nusišluosčiusi ašaras, pamosavo dainuojantiems vaikams, hipopotamui ir juodajam dėdei, kuris vis dar tebežaidė su vaikais. Kai pabėgėjusi atsigręžė, vaikų beveik nebebuvo matyti — žiūrovai juos taip apibėrė katutėmis ir gėlėmis, kad jų tik pakaušiukai tekyšojo.

Tyliai pravėrusi duris, Eglutė pamatė mamytę, užsikniaubusią ant mažos, vaikiškos lovelės, iš kurios Eglutė seniai buvo išaugusi.

— Mamyte...

— Eglele, kūdiki, kurgi tu buvai? Tėvelis ir močiutė nuo kojų nusivarė, tavęs beieškodami. Mes taip buvome išsigandę, — ir mamytė puolė bučiuoti Eglutės veidelį.

— Aš vijausi dainelę.

— Kokią dainelę?

— Nagi tą, apie saulę, dangų, tave ir mane. Tu sakei, kad ji pabėgo.

— Varge mano, aš tik tyčia taip sakiau. Ji niekur nepabėgo. Ji čia tebėra.

— Pabėgo. Į Dainelių miestą. Pas vaikus. Ir jie nebenori man jos grąžinti. Sako, kad tai ne dainelė, o reper-tu-a-ras.

— Ką tu paistai, vaikuti? Gerk greičiau šiltą pienuką su medum. Tur būt, sušalai, pavargai, išalkai?

Pienukas su medum buvo visai ne pro šalį, o Tadas, šelmiškai mirktelėjęs vienintele akim, pasakė:

— Skaniau negu pas lapę, ar ne tiesa?

Bet Eglutė nieko nespėjo jam atsakyti, nes mažojoje lovelėje kažin kas sukniurzėjo. Mamytė pasilenkė prie to kniurzančio padaro, susukto į melsvą apklotėlį, ir pasakė Eglutei:

— Čia tau staigmena. Broliukas. Bet tu, rodos, jo nenorėjai? Pabūk prie jo valandėlę, aš bėgsiu močiutei ir tėčiui pasakyti, kad tu jau grįžai. Jie labai susikrimtę.

Eglutė pamatė lovelėje rausvutį, mažutį lėliuką su mirksinčiom akytėm ir čepsinčiom lūpytėm. Kažkaip šilta ir saldu širdy pasidarė, — gal nuo šilto pienuko su medum? Eglutė parodė broliuką Tadui ir pasakė:

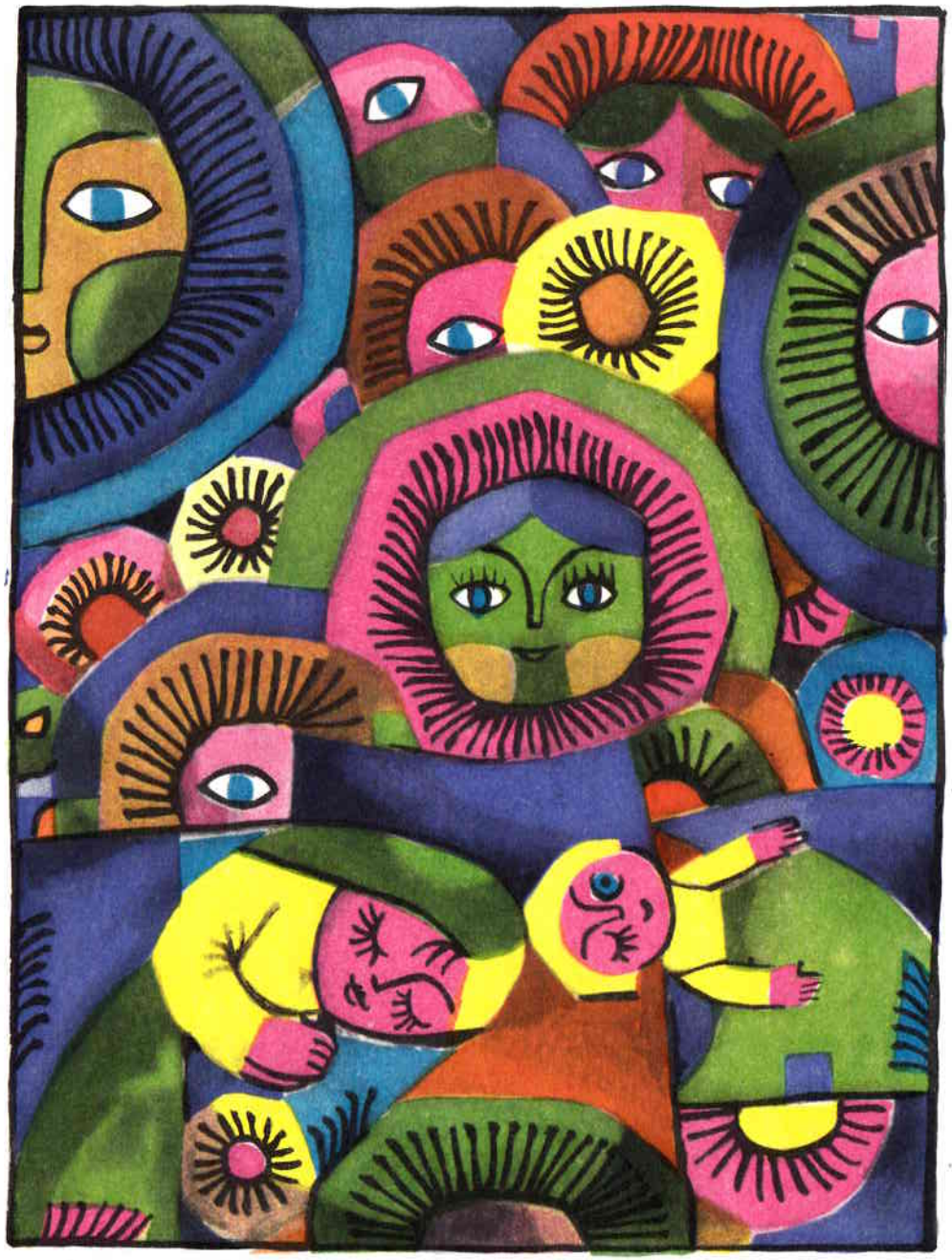

— Tai tu, šelmi, jo nenorėjai. Tu sakei: nebemylės manęs Eglutė, nebežais su manimi. Tai tu prasimanei, kad dainelė pabėgo, tai tu išvedei mane į girią. Oi, koks tu išdykęs, Tadai, koks neklaužada! Tu ir broliuką, ko gero, prikalbinsi girion bėgti? O aš broliuką saugosiu ir globosiu. Jis toks mažutis, toks meilutis... Ir toks baltas, kad gulbės gali jį palaikyti savo vaiku ir nusinešti...

Tadas taip nustebo, netikėtai gavęs barti, kad įsižeidęs nusirito į pastalę. Tačiau vakare Eglutė jį nuprausė broliuko vonelėje ir paguldė į lovelę. O mamytė visiems trims — Eglutei, broliukui ir Tadui — prieš užmiegant padainavo:

Te visad šviečia saulė,
Ir dangus būna giedras.
Te visad šypsos mamos,
Te visad būnu aš.

Ir įsižiebė prie Eglutės lovelės tūkstantis saulių ir tūkstantis žydrų dangų, visai kaip Dainelių mieste.

ANTRAS LEIDIMAS

IKIMOKYKLINIAM IR JAUNESNIAM MOKYKLINIAM AMŽIUI

Алдона Лёбите
ПЕСЕНКА СБЕЖАЛА

На литовском языке

Художница Бируте Жилите
Издательство «Вага», Вильнюс, пр. Ленина 50

Aldona Liobytė
PABĖGUSI DAINELĖ

Redaktorė I. Rudokienė
Techn. redaktorė V. Valiūnaitė
Korektorė L. Greblikienė

Pasirašyta spaudai 1974.IX.17. Leidinio Nr. 7962. Ofsetinis popierius Nr. 1, formatas 60×90¹/₈ — 2 pop. l.=4 sp. l.; 3,1 leid. l. Tiražas 30 000 egz. Už. Nr. 546. Kaina 24 kp

„Vagos" leidykla, Vilnius, Lenino pr. 50.
Spaudė „Vaizdo" spaustuvė, Vilnius, Strazdelio g. 1.

L $\frac{0762—161}{M\ 852(10)—75}$ 122—75

V.L2
Li 475